

»Mladi za napredek Maribora 2013«

30. srečanje

**UČNI PROGRAM, KI SPODBUJA SPOZNAVANJE
PESNIŠKIH OBLIK IN KREATIVNO PISANJE**

Književnost

Inovacijski predlog

0eç | KÁT ÜRCEI ÁCE T U P
T ^ } ç | KÓUÜÒÁXÒVÒŠ
¥[| aKÖÖQ P OZB EÁ OEÜÓUÜ

Maribor, februar 2013

Kazalo vsebine

POVZETEK	5
SUMMARY	6
ZAHVALA.....	7
1. UVOD	8
1. 1 UVOD	8
1. 2 CILJI.....	8
1. 3 HIPOTEZE.....	8
1. 4 OPREDELITEV PROBLEMA	9
1. 5 PREDVIDENA NOVA KORIST	10
1. 6 DRUŽBENA KORIST.....	10
2. TEORETIČNI DEL.....	11
2. 1 SODELOVANJE NA TEKMOVANJU ZA CANKARJEVO PRIZNANJE	11
2. 2 LASTNOSTI PESNIŠKIH OBLIK	11
3. EMPIRIČNI DEL.....	12
3. 1 METODOLOGIJA DELA	12
3. 2 POSTOPEK IZDELAVE PROGRAMA	12
3. 3 REZULTATI.....	14
3. 3. 1 Analiza ankete	14
3. 3. 2 Teme za ustvarjanje.....	15
3. 3. 4. Izdelava programa	16
3. 3. 5 Praktična izvedba enega srečanja.....	17
3. 4 DISKUSIJA.....	23
3. 4. 1 Kalkulacije stroškov	23
3. 4. 2 Variante predlogov	23
3. 4. 3 Preizkus	23
4. ZAKLJUČEK.....	24
4. 1 VREDNOTENJE HIPOTEZ.....	24
4. 2 IZPOLNITEV CILJEV	24
4. 3 SKLEP.....	25
5. PRILOGE	26

5. 1 PRILOGA 1: Anketa.....	26
5. 2 PRILOGA 2: Rezultati ankete.....	28
5. 3 PRILOGA 3: Učni program, ki spodbuja spoznavanje pesniških oblik in kreativno pisanje.....	32
RONDO.....	32
DEFINICIJE.....	33
ALBA OZ. SVITANICA	34
TANKA.....	35
TRIOLET	36
HAIKU	37
ZLOGOVNICA.....	38
SATIRA	39
GLOSA.....	40
LAI	42
LUNA.....	43
PANTUM.....	44
VEČSTOLPČNA PESEM	45
KUPLET.....	46
VILANELA.....	47
MADRIGAL	48
ELEGIJA	49
ZEJEL.....	50
EKLOGA	51
SONET	52
GAZELA.....	53
PESEM V PROZI.....	54
PESEM S PROSTIMI VERZI	55
PARODIJA.....	56
PESEM IZ ŠEPAVCEV.....	57
KONKRETNA POEZIJA	58
BLUES	59
RUBAIJE oz. RUBAI	60
EPIGRAM.....	61

EPISTOLA	62
LIKOVNA PESEM.....	63
STANCA.....	64
6. VIRI IN LITERATURA	65

Kazalo grafikonov

Grafikon 1	28
Grafikon 2	28
Grafikon 3	29
Grafikon 4	29
Grafikon 5	30
Grafikon 6	30
Grafikon 7	30
Grafikon 8	31

Kazalo slik

Slika 1 : Analiziranje ankete	15
Slika 2: Ročno pisanje pesmi	16
Slika 3: Izdelki dijakov	22

POVZETEK

Zamislila sem si učni program za osnovnošolce od 7. do 9. razreda, ki bi lahko potekal kot interesna dejavnost, osnova za izbirni predmet ali individualni program. Program obsega 64 ur, kar pomeni v času od oktobra do maja dve šolski uri tedensko. Namenjen je predvsem učencem, ki radi berejo in (ali) pišejo umetnostna besedila, pa tudi tistim, ki imajo težave pri pouku jezika in bi želeli svoje znanje izboljšati. Učenci bi se seznanili z različnimi lirskimi oblikami ter se tudi sami poizkusili v pisanju. Vsako srečanje bi učenci obravnavali eno obliko s pomočjo primerov, ki sem jih napisala. Spoznali bi lastnosti dane oblike in poskusili sami napisati delo iste vrste.

Kot primer sem tudi sama ustvarila vsaj eno besedilo izbrane vrste. Poleg tega sem dodala še nasvete iz lastnih izkušenj, ki bi lahko koristili učencem. Da bi se zdelo učencem pisanje še zanimivejše, sem predlagala seznam aktualnih tem. Opravila sem tudi anketo med osnovnošolci, z njo želim izvedeti njihovo mnenje o literaturi ter program prilagoditi njihovim željam.

Eno šolsko uro oz. srečanje sem tudi praktično izvedla.

SUMMARY

I imagined the teaching curriculum for students from seventh up to ninth class, that could be used for school – club, base for elective subject or individual programme. Programme involves 64 hours, what mean 2 hours per week since October to May. Programme is meant mostly for students who enjoy reading and making literature works and for those, who find it hard to write and read in motherlanguage and want to improve their abilities. Students would get to know different types of poetry and try to write it themselves. Every meeting they would deal with one type and understand it and try to create work in same type. I wrote at least one example for every type so it could help them.

I added some advices, too. I also made list of interesting themes, so students could use it, if they didn't have any ideas. I made a poll and got some informations about the relation of literature and students.

I also practically tried my programme out and lead one meeting.

ZAHVALA

Zahvaljujem se svojemu mentorju, ki me je podpiral in mi svetoval. Zahvaljujem se vsem sodelujočim v anketi ter ravnateljem in učiteljem, ki so mi dovolili opraviti anketo na njihovi šoli med njihovo učno uro.

1. UVOD

1.1 UVOD

Sama zelo rada berem in pišem. Kot osnovnošolka sem imela pri pisanju različnih literarnih oblik (predvsem pesmi) veliko podporo učiteljice, ki je name poleg znanja prenesla tudi ljubezen do jezika. A zavedam se, da mnogi učenci žal nimajo možnosti za razvoj v tej smeri, čeprav kažejo interes in potencial za jezik ter literarno ustvarjanje. Želim si, da bi s svojim inovacijskim predlogom pripravila program, ki bi vsaj v teoriji ustrezal mladim ljubiteljem beletristike. Leposlovju mladi v današnjem času zaradi nove tehnologije in pomanjkanja časa namenjajo vse manj pozornosti. Tistemu delu populacije, ki pa si kljub temu želi ustvarjati, pa primanjkuje vodstva in teoretičnih osnov. Ob prebiranju tega predloga pa bi morda kdo lahko dobil motivacijo in v sebi začutil umetniško žilico. Navsezadnje poskusiti ni greh, pravzaprav je lahko celo zabavno in koristno.

1.2 CILJI

1. Opraviti anketo za preverjanje odnosa učencev do književnosti in jo analizirati.
2. Pripraviti program, ki bi služil kot interesna dejavnost v osnovni šoli, osnova za izbirni predmet ali program za samostojno delo.
3. V programu predstaviti različne literarne vrste.
4. Ponazoriti vsako opisano vrsto z avtorskim delom.
5. Pripraviti nasvete za učence na podlagi lastnih izkušenj pri pisanju posameznih vrst.
6. Izvesti eno srečanje oz. praktično preizkusiti program.

1.3 HIPOTEZE

1. Večina osnovnošolcev se v prostem času ne ukvarja s pisanjem umetnostnih besedil.
2. Približno polovica učencev rada bere.
3. Večina učencev se želi izboljšati pri pisanju umetnostnih besedil.
4. Učencem se zdi literatura pomembna za razvoj človeštva.

1. 4 OPREDELITEV PROBLEMA

Premislila sem, zakaj so le redki osnovnošolci dejavni na področju književnosti, in predvidela štiri možne razlage.

a) napačen pristop k delu

Mnogi učenci se med poukom slovenščine počutijo omejene in prisiljene. Vzroki za to so lahko, da jim obravnavana besedila niso blizu, da smejo pisati le neumetnostna ali vnaprej začrtana besedila, da so vzgojne ali učne metode učitelja neprimerne, da jim okolica sugerira odklonilen odnos do jezika in književnosti ipd.

Menim, da bi se s pomočjo zamišljenega programa lahko izognili mnogim od naštetih ovir. Učenci bi se lahko z mentorjem pogovorili in kot primere opazovali njim zanimivejša besedila, lahko bi kdaj sami vodili srečanje, na mnenje okolice pa se ne bi ozirali, saj bi jih podpirali mentor in drugi člani interesne dejavnosti.

b) učne težave ali težave pri pisanju

Nekateri učenci imajo težave in se zato bojijo, da niso dovolj dobri, pojavi se lahko tudi naučena nemoč. Naučeno nemoč Alenka Kompare v učbeniku Uvod v psihologijo opisuje kot pojav, pri katerem učenci postanejo prepričani, da so na nekem področju neuspešni in da niso sposobni doseči uspeha. Pojavi se predvsem zaradi negativnih informacij iz okolice, ki je lahko šola, družba, družina idr. Če takšni učenci občudujejo umetnostna besedila in si želijo pisati, naj jih mentor ali drugi učenci nikakor ne odvrnejo od sodelovanja v interesni dejavnosti.

Mislím, da bi takšni učenci ob spodbudi mentorja in drugih učencev lahko vzljubili pisanje in napredovali.

c) sram

Nekateri učenci pišejo zase, a tega ne želijo pokazati zaradi odklonilnega odnosa okolice ali občutka, da so njihova dela preveč osebna.

Ob vključitvi v interesno dejavnost bi se po mojem mnenju lažje odprli in se izrazili, verjetno pa tudi napredovali.

č) pomanjkanje vodstva in podpore

Tudi osebno poznam več učencev, ki bi si želeli sodelovati v tovrstni interesni dejavnosti ter deliti svoje izdelke z drugimi, a v njihovi okolici ni nekoga, ki bi jih vodil in podpiral.

Opisani program bi takšnim učencev nudil pomoč in podporo, če bi se izvajal na njihovi šoli oz. okolici. Če se ta ali kakšen podoben program ne bo izvajal, pa upam, da bi lahko pomagal in podpiral učence vsaj individualno. Dostop bo z objavo na spletni strani Zveze prijateljev mladine omogočen tudi preko medmrežja.

1. 5 PREDVIDENA NOVA KORIST

Korist in cilj mojega inovacijskega predloga je učni program, ki spodbuja spoznavanje pesniških oblik in kreativno pisanje. Program je opisan v poglavju 3. Empirični del, nahaja pa se v poglavju 5. Priloge.

Prednosti programa so, da ga lahko mentor prilagaja glede na želje učencev, učenci dobijo podporo skupine in se laže znebijo strahu ali sramu, svoje izdelke laže primerjajo in vrednotijo, kar jim omogoči napredovanje, poleg tega pa pri delu uživajo.

1. 6 DRUŽBENA KORIST

Menim, da je program družbeno koristen. Posameznikom omogoča, da se znebijo strahu in sramu pri pisanju, da napredujejo in izboljšajo svoj odnos do književnosti. S tem ko bi udeleženci programa izboljšali svoj odnos do jezika (in s tem tudi do domovine), bi vplivali tudi na druge. Začetniki, ki bi izražali svoj pozitivni odnos do leposlovja in si upali povedati, da tudi sami pišejo, bi po mojem mnenju pritegnili več ljudi. Upam, da bi se s takšnim ali kakšnim podobnim programom med mladimi povečalo zanimanje za jezik ter ustvarjanje.

Poleg tega ima moj program tudi stranski moralno-etični značaj. Na seznamu tem za pisanje (ki se nahaja v poglavju 3. 3. 2 Teme za ustvarjanje) se nahaja dosti tabuiziranih tem ter tem, ki se lotevajo stereotipov. S poglobljanjem v te teme bi mladi laže videli resnično situacijo in tako bi jih program koristil tudi na moralno-etični ravni. Če bi svoja spoznanja delili z drugimi v druženju ali z napisanimi deli, pa bi lahko pripomogli tudi k večji strpnosti v družbi.

2. TEORETIČNI DEL

2. 1 SODELOVANJE NA TEKMOVANJU ZA CANKARJEVO PRIZNANJE

Po podatkih Zavoda Republike Slovenije za šolstvo, ki jih navaja mag. Milena Kerndl, je leta 2009 na **Šolskem tekmovanju za Cankarjevo priznanje sodelovalo 32.947 učencev**. Tekmovanje je potekalo 8. 12. 2009 na več osnovnih šolah v Sloveniji in imelo zelo velik odziv.

Podatki, ki jih navaja Statistični urad Republike Slovenije, so, da je bilo leta 1995 živorojenih **19.520** prebivalcev, leta 1996 **19.489** prebivalcev, leta 1997 **18.771**, leta 1998 **18.439**, leta 1999 **18.058**, leta 2000 **18.833**, leta 2001 **18.168** in leta 2002 **18.172** prebivalcev.

Vsota vseh živorojenih otrok, ki so **leta 2009 obiskovali 2. do 7. razred OŠ je 149.450**.

Iz navedenih podatkov je razvidno, da se je Tekmovanja za Cankarjevo priznanje udeležilo 22,05 % vseh osnovnošolcev od 2. do 7. razreda. (Račun žal ni tako natančen, kot bi lahko bil, če bi lahko poiskala točno število osnovnošolcev. Ker ga nisem našla, sem uporabila kar število rojenih otrok).

Visok odstotek udeležencev tekmovanja kaže na to, da je branje umetnostnih besedil ter razmišljanje in pisanje o njih med mladimi priljubljeno.

2. 2 LASTNOSTI PESNIŠKIH OBLIK

Značilnosti vseh pesniških oblik, ki jih obsega program, sem povzela iz dela *Oblike Srca* Borisa A. Novaka. Zaradi večje preglednosti sem se odločila, da bom lastnosti posameznih oblik navedla v programu samem poleg primera in nasvetov za pisanje. Program se nahaja v prilogi, v poglavju 5. 3. Program, ki spodbuja spoznavanje pesniških oblik in kreativno pisanje. Pri vsakem opisu sem navedla številko strani, od koder sem črpala informacije, opise pa sem skrajšala in navedla le osnovne podatke.

3. EMPIRIČNI DEL

V empiričnem delu sem pripravila program, ki bi se izvajal kot interesna dejavnost ali samostojno in je opisan v poglavju rezultati.

3.1 METODOLOGIJA DELA

- proučevanje literarnih zvrsti
- anketiranje
- analiziranje ankete
- priprava programa – lastno kreativno delo
- izvedba programa
- analiza izvedbe programa

3.2 POSTOPEK IZDELAVE PROGRAMA

Ideja za tovrstni program je v moji glavi že od zadnjih let osnovne šole. Na začetku sem si zamislila program, ki bi obsegal besedila vseh literarnih vrst, nato pa sem se omejila le na liriko, saj bi bil program sicer preobširen.

Najprej sem razmislila o literaturi, od koder bi črpala teoretično ozadje. Odločila sem se za delo *Oblike srca* Borisa A. Novaka.

Nato sem določila pesemske oblike, ki se mi zdijo primerne za obravnavo.

Po tem sem začela pisati primere pesmi in sočasno izvedla anketo med osnovnošolci.

Na podlagi ankete sem si zamislila vzorec učencev, ki bi sodeloval v programu. Program sem na podlagi rezultatov ankete in želj osnovnošolcev le malo spremenila. Ker so rezultati pokazali, da jih zanima pustolovska, kriminalna, ljubezenska in fantastična tematika, sem to upoštevala pri seznamu tem.

Pripravila sem seznam tem, na katere bi učenci lahko pisali, če bi jim zmanjkalo lastnih idej.

Ob pisanju sem bila pozorna tudi na težave, ki sem jih imela sama, ter se poskušala vživeti v osnovnošolca in predvidevala, kakšne težave bi se lahko pojavljale. Za vsako obliko sem napisala tudi nekaj nasvetov.

Zapisala sem program v strnjeni obliki ter dodala oblikovne in tematske značilnosti ter nasvete za pisanje.

Izvedla sem eno uro programa pri učni uri na svoji matični šoli.

3. 3 REZULTATI

3. 3. 1 Analiza ankete

Anketo sem izvedla januarja 2013 na OŠ Kamnica. Sodelovalo je 60 učencev 3. triletja. Z anketo sem skušala ugotoviti, kakšen je odnos osnovnošolcev do književnosti splošno in do pouka književnosti. Rezultati so bolj podrobno navedeni in tudi grafično prikazani v poglavju 5. 2 Priloga 2: Rezultati ankete.

Rezultati kažejo, da imajo učenci večinoma pozitiven odnos do književnosti. 70 % jih vedno prebere knjige, predpisane za domače branje, in samo 15% redko ali nikoli.

Na to kažejo tudi podatki, da kar 80% učencev veseli branje besedil po lastni izbiri in 62% bere tudi v prostem času.

70% spoštuje pesnike in pisatelje ter meni, da je literatura pomembna za človekov razvoj.

Večina najraje posega po žanrski literaturi, kot so pustolovski, kriminalni, ljubezenski in fantazijski romani, berejo pa tudi kratke zgodbe in pesmi.

22% anketiranih je odgovorilo, da jih pisanje umetnostnih besedil veseli, in 50%, da jih včasih veseli. Samo 28% je odgovorilo, da jih pisanje sploh ne veseli.

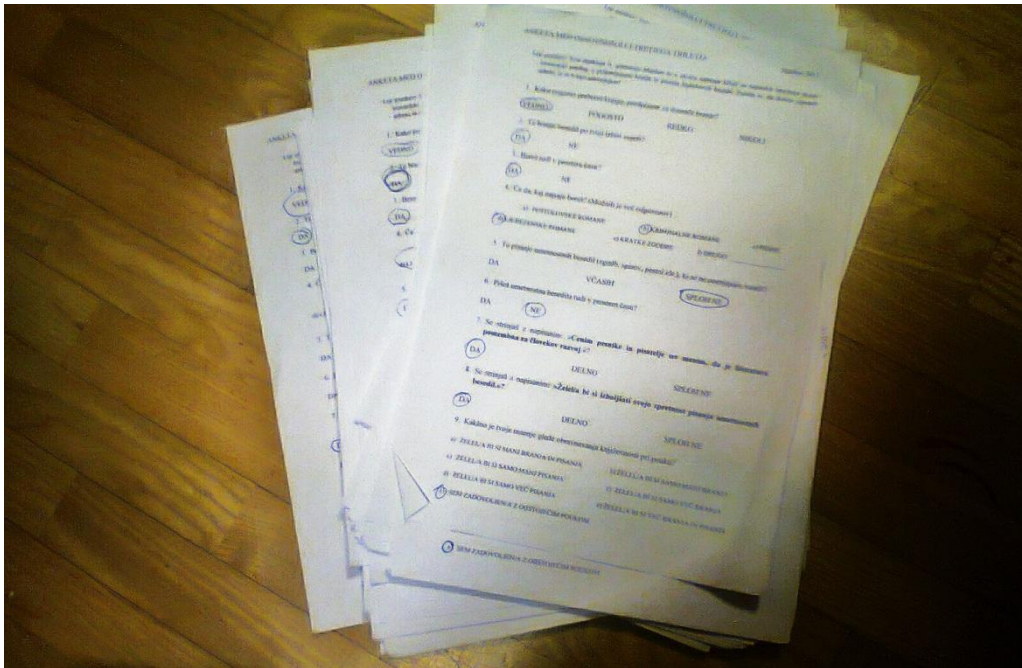
Na vprašanje, ali pišejo umetnostna besedila tudi v prostem času, je z da odgovorilo 27%. Rezultat me je presenetil, saj sem pričakovala manj pritrdilnih odgovorov.

52% učencev bi si želeli izboljšati svojo spretnost branja in pisanja, 43 % pa bi se le delno želelo izboljšati.

37% anketiranih je zadovoljno z obstoječim poukom, 43% pa bi si želelo več branja in pisanja. Pri tem vprašanju je nekaj učencev izbralo več odgovorov.

Menim, da so rezultati ankete pokazali, da bi bil program spoznavanja literarnih zvrsti lahko uspešen. Ker večina učencev rada bere in ker jih več kot četrtnina piše tudi v prostem času, menim, da bi bil program obiskan. To menim tudi zato, ker je program namenjen vsem, ki bi se želeli izboljšati pri pisanju umetnostnih besedil, kar je več kot polovica učencev.

Slika 1 : Analiziranje ankete

(fotografirano februarja 2013, avtorstvo: Avtorica inovacijskega predloga)

3. 3. 2 Teme za ustvarjanje

Pripravila sem seznam nekaterih tem, na katere bi lahko mladi pisali, če sami ne bodo imeli ideje. Odločala sem se predvsem za aktualne teme za mlade, pa tudi takšne, ki se nanašajo na vso družbo. Menim, da bi z razmišljanjem in pisanjem o nekaterih temah (sploh tabuiziranih) lažje premagali predsodke glede njih in se spoprijeli z resnično situacijo. Te teme so:

- nesprejemanje homoseksualnosti in biseksualnosti
- nesprejemanje pripadnikov različnih religij
- revščina
- nesprejemanje oseb s posebnimi potrebami
- rasizem
- onesnaževanje okolja
- odraščanje, smrt
- ljubezen
- spolnost
- droge
- nasilje v družini, nasilje v šoli, nasilje splošno

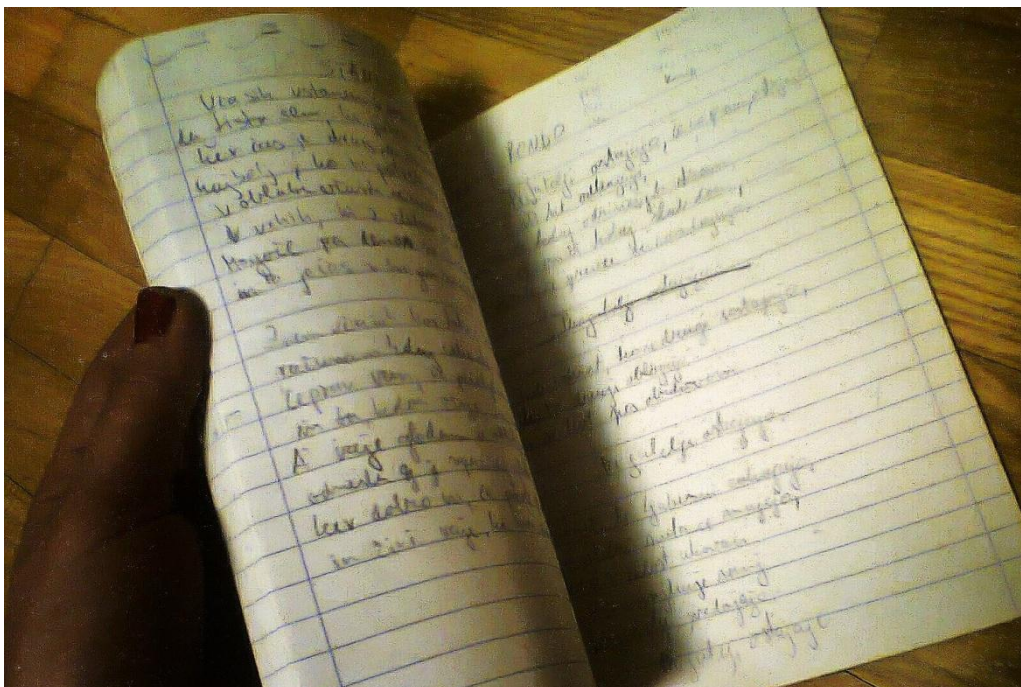
- anoreksija, bulimija, debelost
- odvisnost od računalnika
- stres, preobremenjenost s šolo
- potovanje po resničnih ali zamišljenih pokrajinah
- pogum
- krivica na svetu, kratenje človekovih pravic
- druge, osebnoizpovedne vsebine

3. 3. 4. Izdelava programa

Program obsega 64 šolskih ur. Eno srečanje traja dve šolski uri, skupaj to pomeni 32 srečanj. Interesna dejavnost bi se izvajala od oktobra do maja, po eno srečanje na teden. Vsakokrat bi obravnavali eno obliko.

Na začetku srečanja bi mentor to obliko predstavil ter prebral nekaj primerov. Pri tem bi si pomagal s programom, ki sem ga napisala. To bi trajalo približno 25 minut, nato bi učenci imeli čas za pisanje. Temu delu je namenjeno približno 40 minut. Svetujem, da bi mentorji dovolili učencem med pisanjem zapustiti učilnico ali pa za vzdušje nastaviti glasbeno ozadje. V zadnjem delu bi se učenci zbrali ter prebrali svoje izdelke.

Slika 2: Ročno pisanje pesmi

(fotografirano februarja 2013, avtorstvo: Avtorica inovacijskega predloga)

3. 3. 5 Praktična izvedba enega srečanja

POTEK

Program sem praktično izvedla januarja 2013 v svojem matičnem razredu pri pouku slovenščine. Ker pouk poteka nivojsko, je bilo poleg mene v razredu 10 dijakov. Odločila sem se, da bomo pisali haikuje, tanke in lune (po želji posameznika). Za te oblike sem se odločila, ker so miniaturne, saj sem imela na voljo le 45 minut.

Na začetku sem dijakom predstavila izvor posameznih oblik ter tematske in oblikovne značilnosti. Nato sem prebrala nekaj primerov. Prebrala sem tanko Borisa A. Novaka (iz dela Oblike srca) in tanko anonimne avtorice BREDE (iz spletnega portala pesem.si)

Med haikuji sem prebrala nekaj haikujev Borisa A. Novaka (iz dela Oblike srca) in nekaj haikujev T. Mahkoviča (iz spletnega portala pesem.si).

Zapise lune v slovenskem jeziku sem našla le v knjigi Oblike srca avtorja Borisa A. Novaka, zato sem prebrala te.

Po desetminutni predstavitvi oblik sem prosila dijake, da napišejo nekaj primerov ene ali več oblik. Da bi bilo vzdušje bolj umirjeno in navdihujoče, sem kot zvočno kuliso uporabila Chopinovo glasbo. Med pisanjem sem bila dijakom na voljo tudi za vprašanja. Pisanje je trajalo približno dvajset minut.

Ko so dijaki končali pisanje tank, lun in haikujev, sem jih prosila še, da zapišejo mnenje o učni uri, ki sem jo izvedla. Prosila sem jih, da naj razmislijo o tem, kaj jim je ugajalo, kaj jih je motilo, ali bi kaj spremenili, ali menijo, da bi bil program uspešen, bi se programa tudi sami udeležili ipd. S tem sem želela ugotoviti, ali bi lahko program kako spremenila in izboljšala. Morebitne izboljšave in spremembe sem navedla v poglavju 3. 4. 2. Variante predlogov.

Ob koncu ure smo dijaki prebrali nekaj tega, kar smo napisali. Dijaki so napisali devet tank, trinajst haikujev in osemnajst lun. Rezultati so me zelo pozitivno presenetili. Ne le, da so dijaki sodelovali in pokazali interes za delo, tudi to, kar so napisali, se mi je zdelo dobro. Navajam nekaj posrečenih primerov:

PRIMERI TANK:

*Kam gre ta naš svet?
denar je sveta vladar,
empatije ni,
pravico iščem zaman,
boljšega jutri več ni.*

...

*Svet se spreminja
mi se spreminjamo z njim
hodimo skupaj
a nismo drug z drugim
svet nas vleče v vse smeri*

...

*Najprej je tema
potem je več ni, z njo gre
puščoba v svet dni,
minulih, umrlih, večno
nepovrnjivih noči.*

...

*Nisem videla
isker sanj v tvojih očeh,
nisem zaznala,
da bi šlo ti kdaj na smeh
ob vseh teh glasnih ljudeh.*

...

*Lučko upihnem
za nesrečne na svetu,
za vodo pitno,
za hrano užitno,
upihni lučko z menoj.*

PRIMERI HAIKUJEV:

*Pri slovenščini
moram pisati haiku,
nisem vložila truda.*

...

*Listje šumeče
barvito in drhteče
moje veselje*

...

*Kako lahko se
zdi življenje, ko gledam
neskončnost neba*

...

*Tale pesem o
ničemer ne govori.
Samo je. Živi.*

PRIMERI LUN:

*Zbiram smehljaje
z lic ljudi.
Takrat sem srečna.*

...

*Pišem ti pesem,
smejim se
in mislim nate.*

...

*Ptica na nebu
v zrak gre,
trpljenju uide.*

...

*Ali naj grem tja,
bo ostal
ali se bo predal...*

...

*Začne se nov dan,
nov cikel,
a manj in manj sanj.*

MNENJA

Tudi mnenja dijakov po izvedenem programu so me razveselila. Njihovi vtisi so bili pozitivni, ura pa se jim je zdela zanimiva in prijetna. Napisali so, da bi se izdelki lahko objavljali v natečajih in časopisih, da bi se posvetili tudi prozi in dramatiki in da bi si želeli izvedeti več o določeni kulturi in njihovih literarnih oblikah. Vnašanje več kreativnosti in uporabe domišljije ter praktičnega spoznavanja posameznih oblik se zdi dijakom pozitivna sprememba utečenega šolskega dela.

Kot slabost, ki jo je izrazila ena od dijakinj, opažam, da je nekaterim (npr. osebi, ki je napisala prvega od haikujev) neprijetno pisati pri pouku, v učilnici, po navodilih profesorja. Vendar mislim, da bi bilo v primeru realnega izvajanja programa okolje bolj sproščeno in učenci ne bi čutili prisile.

PRIMERI IZJAV:

- Oseba 1: »Ta ura mi je bila všeč, saj te spodbudi k razmišljanju, domišljiji in najpomembnejše – h kreativnosti. Tudi glasba super paše zraven. Takšnih ur bi lahko pri pouku bilo več.«
- Oseba 2: »Ideja se mi zdi super, je možnost za razvijanje znanja o literarnih oblikah in spretnosti pisanja. Tako bi se tudi osnovnošolci lahko tisto uro, uro in pol posvetili nečemu, kar jih veseli in sprošča. Morda se ne bi omejili samo na pesniške oblike, temveč tudi na prozo ali dramska besedila.«

- Oseba 3: »Ideja se mi zdi dobro načrtovana in želim si tudi, da bi na takšnih srečanjih pisali tudi za kakšne natečaje ter izdelke objavljali v dnevne časopise, saj kanček kulture vedno razveseli srce.«
- Oseba 4: »Program in to, da osnovnošolce seznanimo in pritegnemo s takšnimi oblikami ustvarjanja, se mi zdi dobra ideja. Učenci bi morali ustvarjati v sproščenem, neprisiljenem vzdušju, saj lahko iz osebnih izkušenj povem, da pod prisilo ne morem pisati (v razredu, kot navodilo učitelja).«
- Oseba 5: »Učna ura mi je bila zanimiva in razgibana, še posebno mi je bila všeč predstavitev različnih tipov pesmi: npr. haikuji iz japonske književnosti, nato pa še danes aktualne, svobodne. Ideja z glasbo v ozadju je zelo posrečena.«
- Oseba 6: »Učna ura mi je bila všeč; morda bi bilo zanimivo izvedeti še več ozadja o posamezni vrsti pesmi. Vsekakor je tovrstne ure smiselno vključiti v šolski program, saj so nekaj drugačnega, inovativnega, posebnega.«

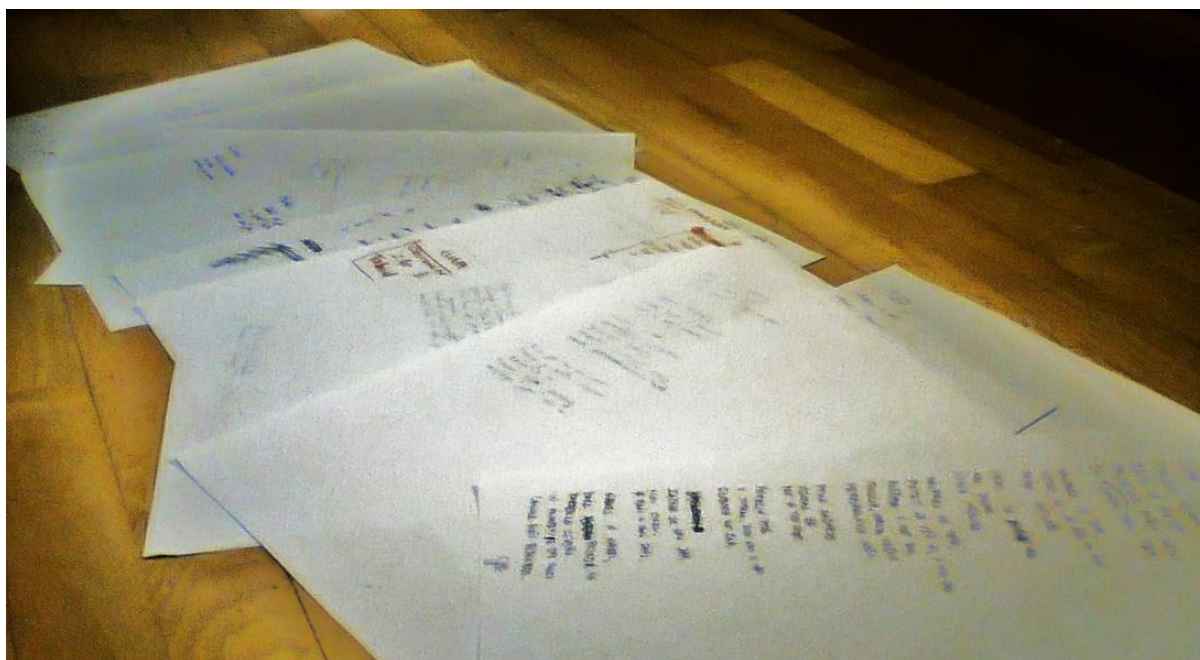
Z izvedbo programa sem bila zadovoljna. Dijaki so večinoma sodelovali z veseljem, brez večjih težav.

Pri izvedbi programa sem opazila še eno slabost, saj se mi je zazdelo, da so določeni (a redki) dijaki preveč samokritični in sramežljivi. Nekateri so se pred branjem opravičili, ker se jim po lastni presoji njihova pesem ni zdela dovolj dobra, ena izmed dijakinj pa ni želela prebrati ničesar. Pretirano samokritičnost sem opazila tudi pri osebi, ki je veliko napisanih primerov prečrtala. Ti primeri so se mi zdeli primerljivi z neprečrtanimi, enega sem (po dogovoru z avtorico) tudi navedla v inovacijskem predlogu. Je haiku, drugi po vrsti.

Menim, da bi sodelovanje v programu spoznavanja literarnih vrst in kreativnega pisanja mnogim mladim pripomoglo, da bi izgubili občutek sramu in pretirane samokritičnosti.

Naj dodam še, da z oddajo mojega inovacijskega predloga projekt ne bo zaključen. S knjižničarko OŠ Kamnica go. Zdenko Štruc se dogovarjam, da bom v aprilu, ki je mesec knjige, na OŠ Kamnica izvedla delavnico s tamkajšnjimi učenci.

Slika 3: Izdelki dijakov

(fotografirano februarja 2013, avtorstvo: Avtorica inovacijskega predloga)

3. 4 DISKUSIJA

3. 4. 1 Kalkulacije stroškov

- Tisk anket: 5 evrov
- Tisk IP: 6 evrov
- Prevoz od OŠ Kamnica do matične šole: 1,10 evra

3. 4. 2 Variante predlogov

- Učni program bi lahko obsegal vse literarne zvrsti. Tak program, ki bi obravnaval tudi dramska in epska besedila, sem si zamislila najprej, nato pa sem si premislila. Za obravnavanje samo lirskih besedil sem se odločila, ker je večina epskih in dramskih besedil predolga, da bi jih bilo mogoče ustvariti v roku enega srečanja. Da pa bi se pisanje iste oblike nadaljevalo na naslednjih srečanjih, se mi ne zdi smiselno že zaradi enotedenskega presledka med dvema srečanjema.
- Učni program bi lahko obravnaval tudi dela, napisana v tujih jezikih. To je bil predlog ene izmed sodelujočih pri praktični izvedbi srečanja. Menim, da bi bilo to za osnovnošolce lahko prezahtevno.
- Učni program bi namesto predpisanih besedil lahko vključeval besedila, ki so tematsko in oblikovno predpisana za literarne natečaje in razpise, učenci pa bi s svojimi izdelki sodelovali. To je bila ideja ene izmed sodelujočih na praktični izvedbi srečanja in predlog se mi zdi dober in uresničljiv. Obstaja samo nevarnost, da bi se med učenci ustvarilo napeto in tekmovalno vzdušje ali celo zavist.

3. 4. 3 Preizkus

Učni program, ki spodbuja kreativno pisanje in spoznavanje pesniških oblik, sem tudi praktično preizkusila. Izvedba je potekala v petek, 1. 2. 2013 pri pouku slovenskega jezika na svoji matični šoli. Potek je podrobneje opisan v poglavju 3. 3. 5 Praktična izvedba enega srečanja. Delavnico bom izvedla tudi na OŠ Kamnica, predvidoma aprila.

4. ZAKLJUČEK

4.1 VREDNOTENJE HIPOTEZ

1. Večina osnovnošolcev se v prostem času ne ukvarja s pisanjem umetnostnih besedil.

Hipoteza je potrjena, saj se glede na rezultate izvedene ankete s pisanjem v prostem času ukvarja 27% učencev.

2. Približno polovica učencev rada bere.

Hipoteza je ovržena, saj glede na rezultate izvedene ankete 80% učencev rada bere.

3. Večina učencev se želi izboljšati pri pisanju umetnostnih besedil.

Hipoteza je potrjena, saj se glede na rezultate ankete želi 52 % učencev izboljšati, 43% delno izboljšati in samo 5% si tega sploh ne želi.

4. Učencem se zdi literatura pomembna za razvoj človeštva.

Hipoteza je potrjena, saj se glede na rezultate ankete 70% učencev zdi literatura pomembna za razvoj človeštva, 30 % delno pomembna in nikomur se sploh ne zdi pomembna.

4.2 IZPOLNITEV CILJEV

Moji cilji so bili naslednji:

1. Opraviti anketo za preverjanje odnosa učencev do književnosti in jo analizirati.
2. Pripraviti program, ki bi služil kot interesna dejavnost v osnovni šoli, osnova za izbirni predmet ali program za samostojno delo.
3. V programu predstaviti različne literarne vrste.
4. Ponazoriti vsako opisano vrsto z avtorskim delom.
5. Pripraviti nasvete za učence na podlagi lastnih izkušenj pri pisanju posameznih vrst.
6. Izvesti eno srečanje oz. praktično preizkusiti program.

Vse cilje sem izpolnila.

4. 3 SKLEP

Izsledki ankete so pokazali, da imajo učenci pozitiven odnos do literature, da več kot četrtnina že piše v prostem času in da bi jih večina želela izboljšati svoje pisanje umetnostnih besedil. Zaradi tega sklepam, da bi bil program lahko uresničljiv tudi v praksi, saj interes obstaja.

S praktično izvedbo programa na svoji matični šoli sem se prepričala, da je program mogoče tudi dejansko izvesti. Čeprav skupina dijakov ni popolnoma ekvivalentna osnovnošolcem (so malo starejši), menim, da ta razlika ni bistvenega pomena in da bi bilo mogoče program speljati tudi z zainteresiranimi osnovnošolci.

Zaradi navedenih rezultatov menim, da bi program lahko bil uporaben in koristen za skupino ljudi (in bi potekal kot interesna dejavnost) ali posameznika (in bi potekal kot priročnik).

5. PRILOGE

5.1 PRILOGA 1: Anketa

ANKETA MED OSNOVNOŠOLCI TRETJEGA TRILETJA

Maribor, 2012

Lep pozdrav! Sem dijakinja srednje šole in v okviru natečaja Mladi za napredek Maribora delam inovacijski predlog o priljubljenosti branja in pisanja leposlovnih besedil. Prosim te, da skrbno izpolniš anketo, in se ti lepo zahvaljujem!

1. Kako pogosto prebereš knjige, predpisane za domače branje?

VEDNO POGOSTO REDKO NIKOLI

2. Te branje besedil po tvoji izbiri veseli?

DA NE

3. Bereš tudi v prostem času?

DA NE

4. Če da, kaj najraje bereš? (Možnih je več odgovorov)

a) PUSTOLOVSKE ROMANE

b) KRIMINALNE ROMANE

c) PESMI

d) LJUBEZENSKE ROMANE

e) KRATKE ZGODBE

f) DRUGO: _____

5. Te pisanje umetnostnih besedil (zgodb, spisov, pesmi idr.), ki se ne ocenjujejo, veseli?

DA VČASIH SPLOH NE

6. Pišeš umetnostna besedila tudi v prostem času?

DA NE

7. Se strinjaš z napisanim: »Cenim pesnike in pisatelje ter menim, da je literatura pomembna za človekov razvoj.«?

DA DELNO SPLOH NE

8. Se strinjaš z napisanim: »Želel/a bi si izboljšati svojo spretnost pisanja umetnostnih besedil.«?

DA DELNO SPLOH NE

9. Kakšno je tvoje mnenje glede obravnavanja književnosti pri pouku?

- a) ŽELEL/A BI SI MANJ BRANJA IN PISANJA b) ŽELEL/A BI SI SAMO MANJ BRANJA
- c) ŽELEL/A BI SI SAMO MANJ PISANJA č) ŽELEL/A BI SI SAMO VEČ BRANJA
- d) ŽELEL/A BI SI SAMO VEČ PISANJA e) ŽELEL/A BI SI VEČ BRANJA IN PISANJA
- f) SEM ZADOVOLJEN/A Z OBSTOJEČIM POUKOM

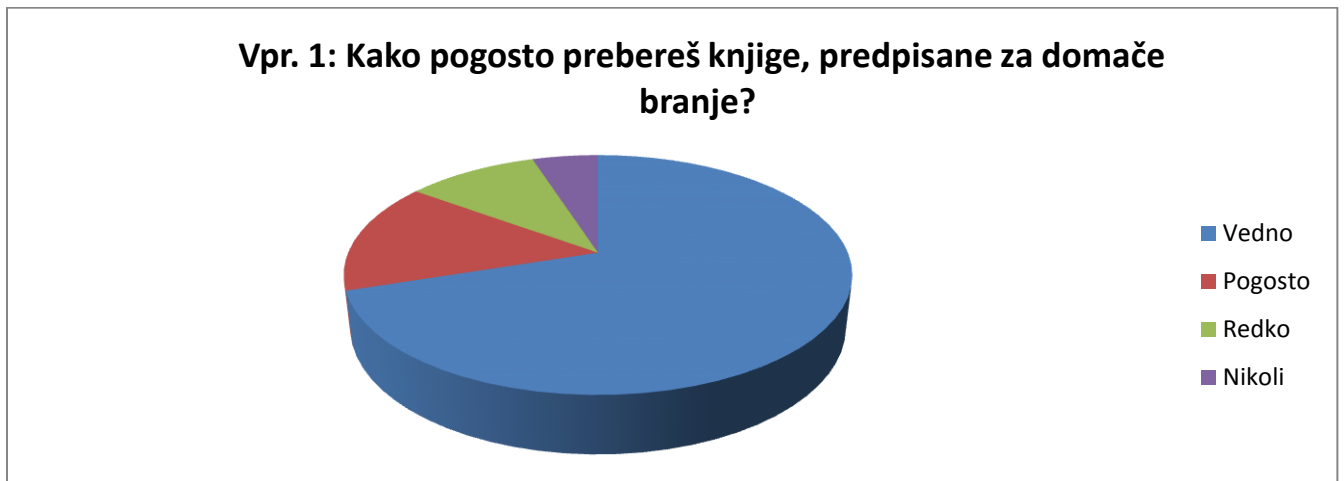
5. 2 PRILOGA 2: Rezultati ankete

V anketi, ki sem jo izvedla januarja 2013 na OŠ Kamnica, je sodelovalo 60 učencev 3. triletja.

1. Vprašanje: Kako pogosto prebereš knjige, predpisane za domače branje?

Na to vprašanje je 42 učencev oz. 70% odgovorilo vedno, 9 oz. 15 % pogosto in 3 učenci oz. 5% nikoli.

Grafikon 1

2. Vprašanje: Te branje besedil po tvoji izbiri veseli?

48 učencev oz. 80% branje poljubnih besedil veseli, 12 učencev oz. 20 % pa ne.

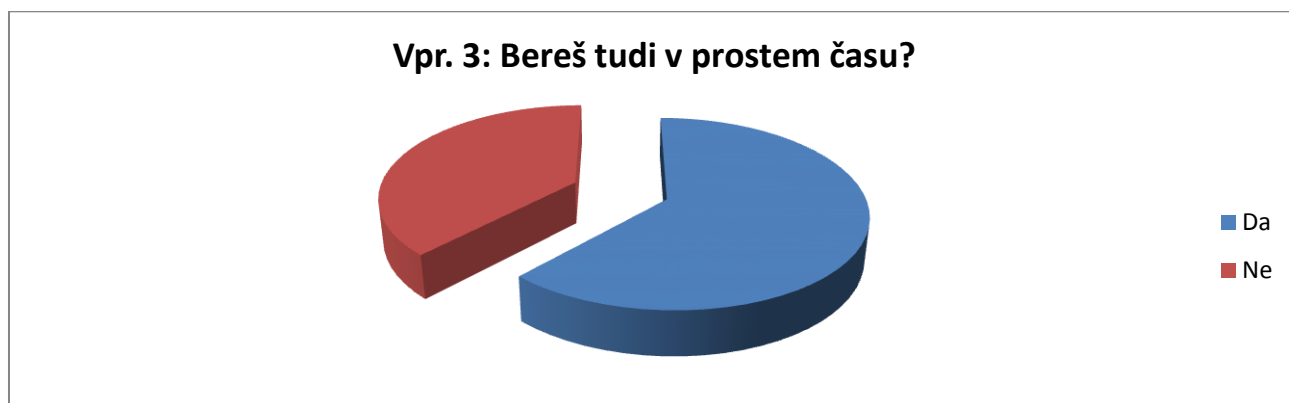
Grafikon 2

3. Vprašanje: Bereš tudi v prostem času?

37 učencev oz. 62% je odgovorilo pritrdilno in 23 učencev oz. 38% ne bere rado v prostem času.

Grafikon 3

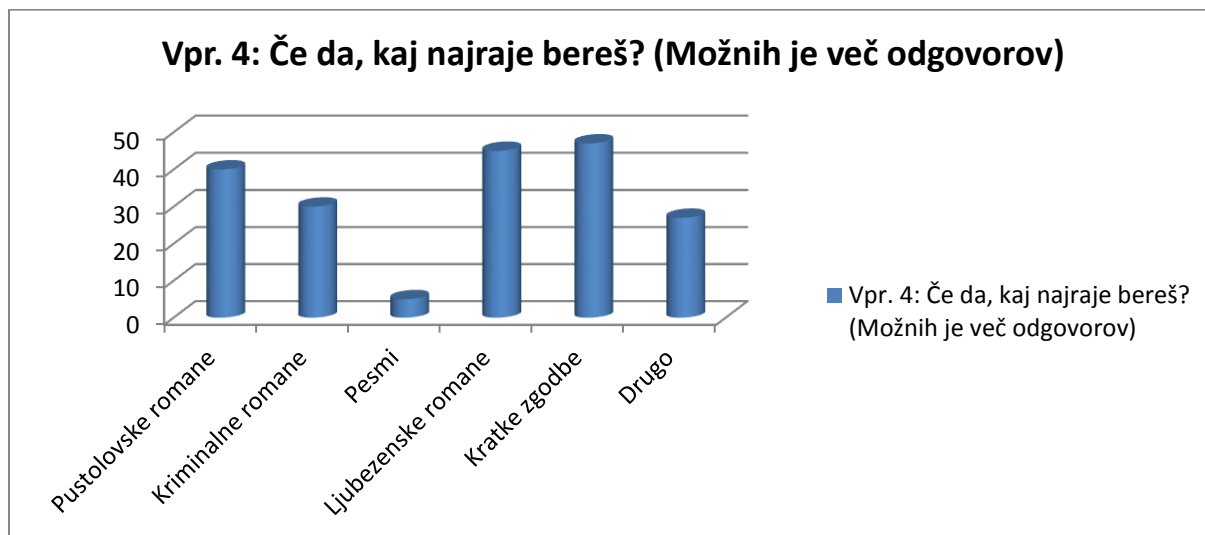

Vprašanje 4: Če da, kaj bereš? (Možnih je več odgovorov)

24 učencev oz. 40 % ima najraje pustolovske romane, za kriminalne romane se je odločilo 20 učencev oz. 33%, za ljubezenske romane 27 učencev oz. 45%, kratke zgodbe je izbralo 28 učencev, kar je 47%, pesmi pa 3 učenci oz. 5%.

Poleg navedenih odgovorov je bil na izbiro tudi odgovor drugo: _____, kamor so učenci zapisali, kakšna dela so jim všeč. Za to možnost se je odločilo 16 učencev, kar predstavlja 27%. Pri tem vprašanju so 4 učenci navedli grozljivke, 4 najstniške romane, 2 fantazijske romane, naštevati pa so tudi znanstvene knjige, stripe, znanstveno-fantastične romane idr.

Grafikon 4

Vprašanje 5: Te pisanje umetnostnih besedil (zgodb, spisov, pesmi idr.), ki se ne ocenjujejo, veseli?

13 učencev oz. 22% je odgovorilo pritrdilno, 30 učencev oz. 50% je odgovorilo z včasih in 17 učencev oz. 28% je odgovorilo z ne.

Grafikon 5

6. Vprašanje: Pišeš umetnostna besedila tudi v prostem času?

V prostem času umetnostna besedila piše 16 učencev, kar je 27 %.

Grafikon 6

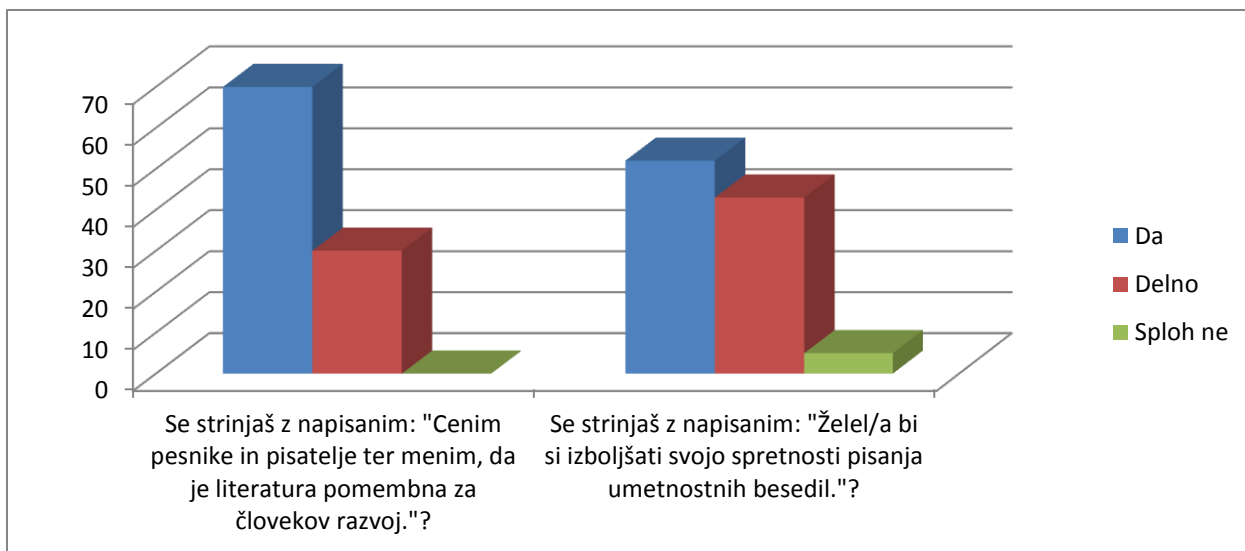
7. Vprašanje: Se strinjaš z napisanim: »Cenim pesnike in pisatelje ter menim, da je literatura pomembna za človekov razvoj.«?

Z napisanim se strinja 42 učencev oz. 70%, 18 učencev oz. 30% se jih delno strinja in nihče se ni odločil, da se z napisanim sploh ne strinja.

8. Vprašanje: Se strinjaš z napisanim: »Želel/a bi si izboljšati svojo spretnost pisanja umetnostnih besedil.«?

Pritrdilno je odgovorilo 31 učencev oz 52%, za odgovor delno se je odločilo 26 učencev oz. 43% in 3 učenci oz. 5% sploh ne želijo izboljšati svoje spretnosti pisanja umetnostnih besedil.

Grafikon 7

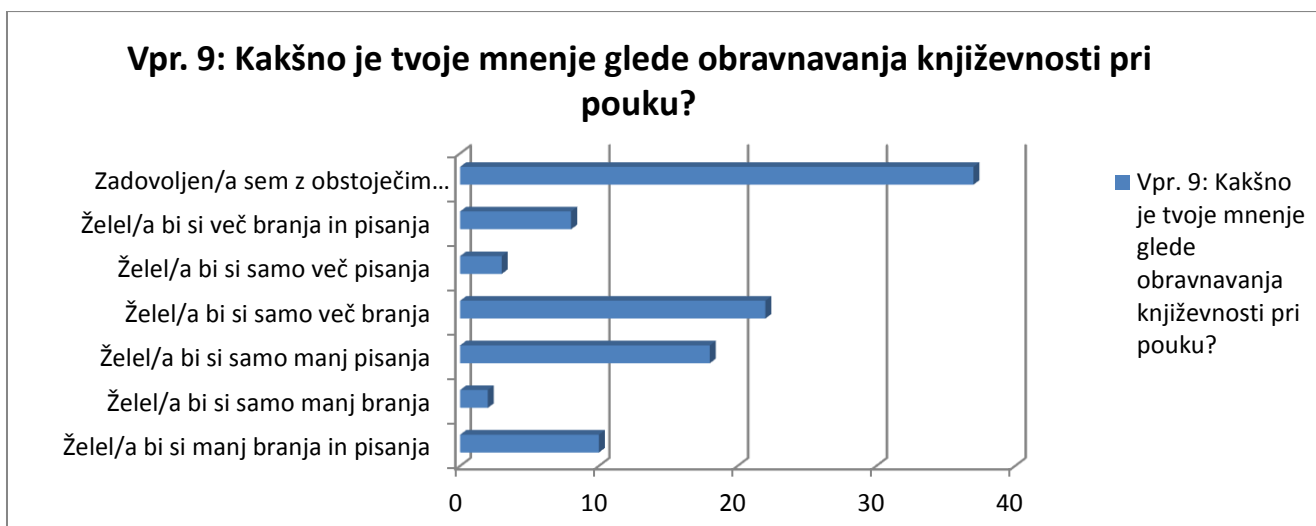
9. Vprašanje: Kakšno je tvoje mnenje glede obravnavanja književnosti pri pouku?

Za odgovor želel/a bi si manj branja in pisanja se je odločilo 10 % (6 učencev), za odgovor želel/a bi si samo manj branja 2% (1 učenec) in za odgovor želel/a bi si samo manj pisanja 18% (11 učencev).

Za odgovor želel/a bi si samo več branja 22% (13 učencev), za odgovor želel/a bi si samo več pisanja 3 % (2 učenca) in za odgovor želel/a bi si več branja in pisanja 8% (5 učencev). 37% (22 učencev) je zadovoljnih z obstoječim poukom.

Pri tem vprašanju je nekaj učencev izbralo več odgovorov, ki sem jih enakovredno upoštevala.

Grafikon 8

5. 3 PRILOGA 3: Učni program, ki spodbuja spoznavanje pesniških oblik in kreativno pisanje

RONDO

Oblikovne značilnosti

Rondo je pesniška oblika, sestavljena iz treh kitic in dveh refrenov. Skupaj z refrenom vsebuje petnajst verzov, sestavljenih iz dveh rim.

Prva kitica je petvrstična. Prvi verz je razdeljen na dva ali več delov in začetni del predstavlja refren, ki se ponovi kot verz na koncu druge in tretje kitice (in ni rima glede na ostale verze). Rima v prvi kitici je a a b b a, v drugi a, a, b, sledi refren, tretja kitica ima rimo a, a, b, b, a in na koncu refren.

(povzeto po B. A. Novak, *Oblike srca*, str 210 – 211)

PRIMER:

Prijatelji

Prijatelji ostajajo, če so pravi, ostajajo
in ne odhajajo,
če imaš kdaj slab dan
in jih odrineš stran,
včasih še preveč se razdajajo.

Tudi takrat, ko se drugi sestajajo,
ko te drugi oblajajo
in si kot pes obrekovan.
Prijatelji ostajajo.

Takrat, ko ljubezni zahajajo,
ko stebri sveta se majejo,
ko si v žalost okovan
in ti zmanjkuje sanj,
se prijatelji predajajo.
Prijatelji ostajajo.

NASVETI ZA PISANJE:

Poskusi izbrati rimo, ki obsega veliko besed. Če ti bo pretežko, se lahko odločiš tudi za uporabo asonanc.

DEFINICIJE

Definicije so kratke pesniške oblike, ki temeljijo na metaforičnem in subjektivnem jeziku.
(povzeto po B. A. Novak, Oblike srca, str 73)

PRIMERI:

Nebo
je rjuha
domišljije.

Ogledalo
je hudobna mačeha
osebnostne rasti.

Dolgčas
je plesen, ki raste
na kozarcu za vlaganje sreče
in najbolje uspeva
v deželah prvega sveta.

Viola
je krsta
morske sirene.

Inteligenca
je izgovor
dolgočasnih.

Nocturno
je razkritje afere
med Chopinovimi prsti
in tipkami klavirja.

NASVET ZA PISANJE:

Razmišljaj o predmetih, pojmi in pojavih ter tem, kako jih doživljaš. Ne omejuj svoje domišljije in zapiši to, kar ti pade na pamet. Pisanje definicij lahko postane še zanimivejše, če isti pojem opisuje več oseb in definicije nato primerjajo med seboj.

ALBA OZ. SVITANICA

Svitanica ima ljubezensko tematiko in se nanaša na razhod ljubimcev po preživetih noči.
(povzeto po B. A. Novak, *Oblike srca*, str 263)

PRIMER:

Ko vstajaš

Ko vstajaš, imaš zaspančke v očeh.
A vendarle vstaneš.
In jaz vedno se obrnem stran, kot da ni greh,
da me zjutraj ne objameš.

Ko vstajaš, strasti ni v tvojih dlaneh,
le naglica jutranje nuje.
Ne vodiš me več po skrivnih poteh,
ne ugibam, kaj se ti v glavi snuje.

Ko vstajaš, zrelo mi praviš adijo
in tvoj pogled je resen.
A jaz vem, da ko se vračaš, v strasti ti oči žarijo
in zvečer spet v ples prešla bo najina pesem.

NASVET ZA PISANJE:

Poskušaj si predstavljati jutranji odhod od ljubljene osebe. Je mrzlo, še temno in le rob obzorja rdeče žari? Odhajaš šele sredi dopoldneva, po toplem zajtrku? Ali žvrgolijo ptice? Kako žvrgolijo? Ti je žal, da odhajaš? Ali odhaja on/a? Pri pisanju poskusi opisati impresijo odhoda in svoja čustva do ljubljene osebe. Če si ne moreš nikogar predstavljati v tej vlogi, si osebo zamisli.

TANKA

Tanka je tradicionalna japonska oblika, ki temelji na posebni zlogovni sestavi. Uporablja se predvsem pri pisanju impresij, pa tudi misli.

Oblikovne značilnosti

Tanko sestavlja pet verzov. Prvi in tretji verz imata pet zlogov, drugi, četrti in peti verz pa sedem.

(povzeto po B. A. Novak, Oblike srca, str 267)

PRIMER

Ne še jutro

Najavlja se dan,
s ščebetom ptičev trka
na najina vrata.
Zaprta. Kajti midva
sva si pričarala noč.

NASVET ZA PISANJE

Če si že napisal/a haiku, se spomni postopka in morda ti bo lažje. Če te sprotno seštevanje zlogov moti, si s pomočjo črtic označi število potrebnih zlogov v verzih in piši nanje.

TRIOLET

Triolet je pesemska oblika, ki temelji na ponavljanju verzov.

Oblikovne značilnosti

Pesem je tvorjena iz ene osemvrstične kitice. Prvi verz se ponovi kot četrti in sedmi, drugi pa kot osmi.

Rima je A B a A a b A B (velike črke označujejo verze, ki se ponavljajo).
(povzeto po B. A. Novak, Oblike srca, str 275)

PRIMER

Izbira usode

»Zakaj pišeš?«
»Ker sem se rodil.«
»A vendar, ti ne spiš, ne ješ, ne plešeš in ne rišeš.
Zakaj pišeš?
Včasih dolge ure delaš in živčno svinčnik grizeš.
Namesto, da bi se z nami veselil!
Zakaj pišeš?«
»Ker sem se rodil.«

NASVET ZA PISANJE:

Da ne bi pesem izpadla monotono, poskusi kot ponavljajoče se verze uporabiti takšne, ki lahko glede na kontekst tvorijo nove pomene.

HAIKU

Haiku je miniaturna japonska pesniška oblika, ki se je razvila iz tanke in ji je zato precej podobna. Prav tako temelji na količini zlogov, temelji pa na naravi in človekovi duševnosti.

Oblikovne značilnosti

Haiku sestavljajo trije verzi. Prvi in tretji imata pet zlogov, drugi pa sedem. (povzeto po B. A. Novak, *Oblike srca*, str 106)

PRIMERA:

Nostalgija z vonjem po trohnenju

Kradem liste z
mrtvih dreves, pregolih
za usmiljenje.

Večerna obleka savane

Sonce zahaja
v brezmejno morje trave.
Rdeče planjave.

NASVETI ZA PISANJE:

Če si že napisal/a tanko, se spomni postopka in morda ti bo lažje. Če te sprotno seštevanje zlogov moti, si s pomočjo črtic označi število potrebnih zlogov v verzu in piši nanje.

ZLOGOVNICA

Zlogovnica je oblika, pri kateri napetost ustvarja večanje in manjšanje števila zlogov v verzu.

Oblikovne značilnosti

Obstajata dve vrsti zlogovnice. Pri naraščajoči zlogovnici je vsak verz v prvi polovici zlogovnice za en zlog daljši od prejšnjega verza. Ko pesem doseže največjo število zlogov v verzu (to število je poljubno), ima vsak verz in zlog manj od prejšnjega. Tako imata prvi in zadnji verz en zlog, drugi in predzadnji verz dva zloga, tretji in predpredzadnji tri ...

Upadajoča zlogovnica je ravno obratna in ima v prvi polovici vsak verz za en zlog krajši od prejšnjega. Ko doseže najmanjše št. zlogov v verzu (enega), se začne število zlogov v verzu večati. Tako imata prvi in zadnji verz največ zlogov (npr 10), drugi in predzadnji en zlog manj (9), tretji in predpredzadnji dva zloga manj od prvega (8) itd.

Število verzov zlogovnice je poljubno.

(povzeto po B. A. Novak, *Oblike srca*, str 299)

PRIMER:

Nižinofobija

Ti
le ti
si meni
pripel krila.
Dvigaš v nebo se
in jaz poleg tebe.
Tako se skupaj lahko
bojiva nižine.
Vesolje drsi
skozi naju,
midva pa
onstran
sanj.

NASVET ZA PISANJE

Verjetno ti bo lažje napisati naraščajočo zlogovnico, saj se šele na polovici pesmi odločiš, kako dolga bo. Če se bojiš napak pri številu zlogov, si (podobno kot pri haikuju in tanki) podčrtaj zloge v verzu. Naj te ne zmede, če verz z več zlogi ne bo tudi oblikovno daljši (kar je vidno tudi pri primeru).

SATIRA

Satira je posmehljiva, kritična pesem, ki izraža posameznikovo negativno stališče do drugih posameznikov ali družbe. Ni resna ali vzvišena, temveč bralca prepriča s humorjem.

Oblikovne značilnosti

Večinoma so satire sestavljene iz verzov, ki so kratki in zaporedno rimani. Dolžina pesmi je poljubna.

(povzeto po B. A. Novak, Oblike srca, str 217)

PRIMER:

Prepametni za politiko

V demokratični državi
parlament ni nikoli pri pravi,
in vsak državljani točno ve,
kaj narobe gre.
Zdravnikov premalo,
boji za obalo,
preveč je smeti,
prevečkrat gori,
davki previsoki,
premajhni obroki,
slaba družba,
dolga služba,
nizke plače,
o da, vse bi naredili drugače!

Kako drugače? Tako drugače:
višje plače,
krajšo službo,
boljšo družbo,
večje obroke,
davke manj visoke,
naj manjkrat gori,
naj manj bo smeti,
brez bojev za obalo,
zdravnikov pa nikakor premalo.

Pametujejo zelo,
pa nihče ne vpraša se – kako?

In tako revolucionarji
so le za šankom resni,
kajti redki so dovolj preudarni,
da bi bili resnejši od te pesmi.

NASVET ZA PISANJE:

Razmisli o tem, kar se ti v družbi zdi nesmiselno ali krivično. Satiro pa lahko napišeš tudi o osebi, ki je ne maraš, in na ta način nenasilno sprostiš svoja čustva do nje.

GLOSA

Je programska pesem, ki izraža avtorjeva spoznanja o svetu.

Oblikovne značilnosti

Glosa se začne z uvodno štirivrstično kitico oziroma motom, nadaljuje pa se s štirimi desetvrstičnimi kiticami. Vsak verz uvodne kitice se ponovi kot zadnji verz decime. Verz je trohejski osmerek. Rima decim je običajno a b b a a c c d d c. (povzeto po B. A. Novak, *Oblike srca*, str 100)

PRIMER:

Prezrti junaki

*Sneg ležerno naletava,
tiho piše sled tišine,
sled nevidene manjšine,
ki z nasmehom iskrim tava.*

Temno rastje je prekrito
z žametno tančico smrti,
a nekje še vedno brsti
se igrajo dobro skrito,
ker je zanje sneg le sito.
Svet je naš samo predstava
kjer se usoda poigrava
z nevednimi statisti,
ne pa s protagonisti...
Sneg počasi naletava.

Brstov rast se že končuje,
mnogi so zaspali srečno,
ne vedo, da so za večno
zapustili svet, kjer nuje
vladajo, in vsak dan huje,
prebujene so skomine,
tudi rastje ima spomine,
na brezskrbne tople čase...
ko se sneg seseda nase,
tiho piše sled tišine.

Tisti pa, ki so še živi
družno v ledu drgetajo,
se dotikajo, smehljajo,
nič zeleni, vse bolj sivi,
v mrazu pokajo jim šivi.
Čakajo, da jutro sine,
upajo, da zima mine,

vse bolj jih boli praznina,
kjer je njihov pok edina
sled nevidene manjšine.

Takšni so protagonisti,
tisti pravi, tisti vedri,
ki za vso drevo so stebri,
tisti s trudom brez zavisti,
s sanjami da bodo listi.
Spet zelena je dobrava,
se pričinja spet predstava.
Ko je konec zime plesa
so za tistega čudesa,
ki z nasmehom iskrim tava.

NASVETI ZA PISANJE:

Vzemi si dovolj časa in ne hiti s pisanjem. Če ti stopica povzroča težave, si nariši vbočene in ravne črte in piši nanje.

LAI

Oblikovne značilnosti

Lai vsebuje dvajset verzov. Oblika je a3, a3, a3, a7, b4, b3, b3, b3a7, a7, pri čemer črka označuje rimo, število pa št. zlogov v verzu.
(povzeto po B. A. Novak, Oblike srca, str 131)

PRIMER:

Tam z mano

Oditi
'zgubiti
se zeliti
z mano, dnom moje biti.
In se vzpeti,
vzleteti,
zapeti,
me imeti.
Ti smem svet podariti,
v njemu vzkleti?
Svet siti,
razkriti,
brez niti
novega zapustiti.
Ker obeti
so šteti
tu, z leti
izpeti.
Začni z mano živeti,
tam leteti.

NASVETI ZA PISANJE:

Lai je zaradi kratkih verzov in enakih rim precej zahtevna oblika in velika verjetnost je, da ti bo povzročala težave. Zaradi tega se ne obremenjuj veliko z rdečo nitjo besedila, ki bi vodila verze v smiselno celoto. Raje piši bolj prosto in nepovezano. Lahko pišeš tudi asociacije na neko temo (pomagaš si lahko s seznamom tem, opisanih v inovacijskem predlogu v poglavju 3. 3. 2. Teme za ustvarjanje).

LUNA

Luna je miniaturna pesniška oblika, stara le nekaj desetletij, in se zgleduje po haikuju.

Oblikovne značilnosti

Luno tvorijo trije verzi. Prvi in tretji imata pet, drugi pa sedem zlogov.
(povzeto po B. A. Novak, *Oblike srca*, str 139)

PRIMERI:

Ponovna metamorfoza

Metulj pozimi
ne umre.
Le snežinka je.

Nedoživeta romanca

Tiho poljublja
mlad mesec
sončnico, ko spi.

Konec dileme

Um se zdi krasen
dokler ne
spoznamo srca

NASVETI ZA PISANJE:

Luna je zelo kratka oblika, zato se ne trudi izraziti česa velikega in kompleksnega. Raje poskusi izraziti samo preprosto misel ali idejo ali pa samo impresijo sveta okrog sebe. Podobno kot pri haikuju in tanki si tudi pri luni lahko pomagaš z načrtovanjem zlogov.

PANTUM

Oblikovne značilnosti

Pesem je sestavljena iz poljubnega števila štirivrstičnih kitic, temelji pa na ponavljanju verzov. Rima je prestopna. Drugi verz vsake kitice se ponovi kot prvi verz naslednje, četrti verz vsake kitice pa se ponovi kot tretji verz sledeče.
(povzeto po B. A. Novaku, Oblike srca, str 159)

PRIMER:

Reka vije se in vije
v svileni, megleni obleki,
medtem ko plašno klije
neznatna vrba ob reki.

V svileni, megleni obleki
se rožnato jutro prebuja,
neznatna vrba ob reki
vse večja je, očem vse bolj tuja.

Se rožnato jutro prebuja
ščinkavec svetlo zapoje,
vse večja je, očem vse bolj tuja
pesem, ker je ne poje v dvoje.

Ščinkavec tiho zapoje,
ne oglasi se goščava,
pesem, ker je ne poje v dvoje
vse manj je živa, vse manj je prava.

Ne oglasi se goščava,
veter v tišini drsi skozi mrak,
vse manj je živa, vse manj je prava
svetloba, ki v megli zgrešila je zrak.

Veter v tišini drsi skozi mrak,
medtem ko plašno klije
svetloba, ki v megli zgrešila je zrak,
reka vije se in vije...

NASVETI ZA PISANJE:

Poskusi pisati verze, ki se ne bi nanašali na predhodne ali naslednje, temveč bi jih bilo možno brati kot samostojno celoto.

VEČSTOLPČNA PESEM

Oblikovne značilnosti

Pesem je sestavljena iz štirih stolpcev, od katerih se trije lahko berejo navpično ali vodoravno.

Pri vertikalnem branju so rime po stolpcih a b c d, a b c d, a b c d. a b c d, e e.

Pri horizontalnem branju so rime a a a, b b b, c c c, d d d, e e

(povzeto po B. A. Novaku, *Oblike srca*, str 286)

PRIMER:

Platon Anakreonu in obratno

Ozrem se nazaj, pa je zbledel spomin.

Pogledam naprej, svet meglen je od skomin.

Pred sabo ne vidim nobenih stopinj.

Zakaj nisem zašla na kakšno drugo pot?

Odšla bom po ovinkih, pa ne vem – kod?

A ni me strah zablod.

Ne pomnim, kakšen včasih bil je moj obraz.

Ne vem, kakšna nekoč bom jaz.

Rahlo vprašljiv je moj izraz.

Svet bil je lep, ko mene ni bilo.

Svet lep takrat bo, ko me več ne bo.

In zdaj je krasen, ko omejuje me nebo.

Zakaj te torej smrt tako skrbi?

Živi zdaj, živi zares in dan užij!

NASVETI ZA PISANJE:

Poskusi pisati verze, ki jih bo mogoče brati kot samostojno celoto in se ne bodo neposredno navezovali na druge.

KUPLET

Oblikovne značilnosti

Kuplet je zaporedje dveh povezanih verzov. Pesem je lahko sestavljena iz enega ali več parov verzov. Uporablja se jambski enajsterec. Rima je moška, kar pomeni, da se rima le zadnji zlog besede.

(povzeto po B. A. Novaku, *Oblike srca*, str 129)

PRIMER:

Pomlad

Počasi rosa je umila svet,
s širnim nebom in soncem objet.

Obzorje je obarvano v nasmeh,
nasmeh, ki viden tudi je v ljudeh.

Za zimo končno je prišla pomlad
in čas da rečem ti: imam te rad!

NASVETI ZA PISANJE:

Vsak kuplet je smiselna celota, zato se, če boš napisal pesem z več kupleti, naj ti ne nanašajo preveč drug na drugega. Misli, ki jih želiš izraziti, naj bodo preproste.

VILANELA

Oblikovne značilnosti

Vilanelo sestavlja šest kitic, od katerih je pet trivrstičnih in zadnja, sklepna štirivrstična. Prvi in tretji verz prve kitice se izmenično ponavljata. Prvi verz se ponovi kot tretji verz druge in četrte kitice, drugi verz prve kitice pa kot tretji verz tretje in četrti verz četrte kitice.

Rima je a b a, a b a, a b a, a b a a.

(povzeto po B. A. Novak, *Oblike srca*, str 292)

PRIMER:

Zmenek do jutra

V rdeče oblekel zvečer se je dan,
od ranega jutra mimoedoč,
zjutraj lenoben, zdaj nič več zaspan.

Mrak se je zbudil še neprespan,
z bleščočimi zaspančki mežika v noč,
v rdeče oblekel zvečer se je dan.

Noči je dan prav posebej predan,
z njo vedno skrivoma odpravi se proč,
zjutraj lenoben, zdaj nič več zaspan.

Ljubita on se in njegova temna stran,
ob zori manj, sedaj ob zatonu pa na vso moč,
v rdeče oblekel zvečer se je dan,
zjutraj lenoben, zdaj nič več zaspan.

NASVETI ZA PISANJE:

Dobro premisli o rimi in se odloči za takšno, ki obsega dosti besed. Pomembno je tudi, da sta prvi in tretji verz prve kitice dovolj zaokrožena celota, da ju ni težko vstavljati v druge kitice.

MADRIGAL

Madrigal je pesniška oblika, namenjena uglasbitvi.

Oblikovne značilnosti

Madrigal sestavljajo tri trivrstičnice in sklepni distih oz. dvostišje. Strogo oblikovani verzi so napisani kot jambski enajsterec, rimo pa imajo a b a, b c b , c c
(povzeto po B. A. Novaku, Oblike srca, str 141)

PRIMER:

Tožba

Priklenjen sem na posteljo tišine,
je moja koža spraskana in bleda
in stiska me neznanska bolečina.

Ne vidiš, da duši me strašna beda,
tvoj duh ponoči krade moje sanje,
a tebi trud moj dolgo že preseda.

Z očmi si pahnila me v potovanje,
peklenske muke, jaz pa še zrem vanje.

NASVETI ZA PISANJE:

Ne pozabi, da je madrigal v osnovi namenjen uglasbitvi oz. petju, in uporabljal preprost jezik.

ELEGIJA

Elegija ali žalostinka je pesem, ki izpoveduje žalost in potrtost.

Oblikovne značilnosti

Pri pisanju elegije se uporablja elegični distih. To je dvostišje, ki ga sestavljata **heksameter** in **pentameter**. Pavza pomeni, da se pojavi ločilo, ki ustvari rahel premor (običajno pika). (povzeto po B. A. Novaku, Oblike srca, str 80)

PRIMER:

Tiho zaprl si oči. Posloviti pa si se pozabil.
Včeraj še srečen, vesel. Danes neskončno si sam.
Hlad vel s tvojih je rok. A tvoji lasje žametno mehki.
Čez tvoj obraz spet drsim. Ker si še moj, še si moj.
Smrti nikdar te ne dam. Ker v mislih še živ si, svoboden.
Kljub vsem besedam ni res. Ni res, da rada živim.
Mrtvo brez tebe je tu. Bolj je mrtvo kot moji spomini.
Mrtvo in hladno, zakaj? Ti in ne jaz, le zakaj?
Eno zdaj ti sta in tla. Zdaj le skupek mesa sred' asfalta.
Prste zmečkane gladim. Kri se že lepi na me.
Tvoji lasje so še tu. In obraz. Skoraj srečen.
Nate poslednji spomin. A spet bom tvoja nekoč.

NASVETI ZA PISANJE:

Vzemi si čas in ne hiti. Predstavljalj si žalostni dogodek z veliko podrobnostmi. Lahko opisuješ smrt, depresijo, konec prijateljskega ali ljubezenskega razmerja, naveličanost življenja, izdajo ... Če boš opisoval/a resnični dogodek, te bodo verjetno prevzela močna čustva in morda ti bo težko, čeprav je terapevtsko pisanje lahko koristno. Opisuješ lahko tudi izmišljeni dogodek in si predstavljaš, kako bi se počutil/a v neki situaciji. Vzdušje si lahko pomagaš ustvariti z glasbo.

ZEJEL

Oblikovne značilnosti

Zéjel sestavljata dve vrsti kitic. Dvovrstični refren se pojavi na začetku pesmi, med vsako štirivrstičnico in na koncu, njegova rima pa je a a. Vmesne kitice so štirivrstične z rimo b b b a, c c c a, d d d a ... Dolžina pesmi ni omejena.
(povzeto po B. A. Novak, *Oblike srca*, str 297)

PRIMER:

Plešiva in se vrtiva,
dokler v ritmu se ne izgubiva.

Tako hitri so najini koraki,
tako ničemur drugemu enaki,
da so razpodili se oblaki
in z žarki Sonce mokra tla preлива.

Plešiva in se vrtiva,
dokler v ritmu se ne izgubiva.

Kolo s čardašem se meša,
valček v tango se preveša,
pa najina moč nič ne opeša,
ko v etru se loviva.

Plešiva in se vrtiva,
dokler v ritmu se ne izgubiva.

NASVETI ZA PISANJE:

Bodi pozoren pri izbiri rime in se odloči za takšno, ki ponuja velik izbor besed. Refren naj bo splošen in naj se nanaša na temo pesmi, ne na določeno kitico.

EKLOGA

Ekloga je pesem, ki je nekoč opisovala predvsem lepote narave, trenutno pa so zaradi onesnaževanja bolj popularne ekološke oz. naravovarstveno naravnane ekloge. (povzeto po B. A. Novak, Oblike srca, str 78)

PRIMER:

KAJ SMO VZELI OTROKOM

Kaj smo vzeli našim otrokom,
ko smo jim zgradili ceste in pločnike,
kaj smo jih vzeli?

Kaj smo vzeli našim otrokom,
ko smo jih zaprli v sobe in za računalnike,
kaj smo jim vzeli?

Kaj bi bilo njihovo,
če bi stal na mestu veleblagovnice travnik
s kopico frfotajočih metuljev?

A so nas kaj vprašali,
ko so nam podrli igrišče ob reki
in zgradili tovarno?

V kaj se bodo razvile
gosenice njihovega otroštva?

NASVETI ZA PISANJE:

Lahko napišeš ekološko oz. naravovarstveno eklogo, lahko pa ustvariš pesem, ki bo opisovala lepote sveta. Pri pisanju si poskušaj predstavljati kraj, na katerega se navezuješ.

SONET

Oblikovne značilnosti

- ITALIJANSKI SONET

Je pri nas najbolj znan. Ima dve kvartini (štirivrstični kitici) in dve tercini (trivrstični kitici). Kvartini razvijeta neko temo, tercini pa podata idejo pesmi.

Verz je jambski enajsterec. Rima je A B B A, A B B A, C D C, D C D. Tercini imata lahko tudi manj strogo rimo. Obstaja več podvrst italijanskega soneta, a se mi zdijo preveč zapletene in specifične za program.

- ANGLEŠKI SONET

Ima enak ritem kot italijanski, vsebuje pa tri kvartine in sklepni distih (oz. dvostišje). (povzeto po B. A. Novak, Oblike srca, str 232 - 236)

PRIMER:

Sonet o nepovedanem

Kako naj dalje skrivam, da te ljubim?
Še veter tvoje mi ime šepeče,
še Sonce ve, kaj manjka mi do sreče,
ko kakor blaznež sam po svetu blodim.

Zaklad na koncu mavrice preverim,
ker vem, da Zemlja nima bolj bleščeče,
željene bolj nagrade in boleče
kot ti si, zaslepljen sem, pa te vidim.

A kaj, ko ti še vedet' nočeš zame,
ne veš, kako so hudi moji boli,
ker moški si kot jaz, a iščeš dame.

Ti vrgel si me v pekel in tam doli
jaz nehal sem verjeti v zaklade,
ti v mavrice verjel nisi nikoli.

NASVETI ZA PISANJE:

Sonet je zelo zahtevna oblika, zato od sebe ne zahtevaj preveč. Uspeh je tudi, če zaradi pomanjkanja časa napišeš samo začetek.

GAZELA

Gazela je literarna vrsta, ki ima običajno ljubezensko ali razmišljujočo, nežno tematiko.

Oblikovne značilnosti

Gazela je poljubno dolga, običajno med šest in trideset verzov. Zadnji del prvega verza se ponovi ali rima v vseh sodih verzih. Pri prvem verzu ter vseh sodih se lahko pojavlja tudi notranja rima (v sredini verza). Lihi verzi (razen prvega) so nerimani.

(povzeto po B. A. Novak, *Oblike srca*, str 78)

PRIMER:

Nočna gazela

Dan se dvignil je v višave in potem utonil v noč,
neizpuščene misli glave končno ušle so skoz' obroč.
Dneva jasnost neposredna je zatrla tihi glas,
zdaj se sliši spet z daljave, spet je takšen, kot nekoč.
Kaj samotna tema skriva, da bolj jasna je kot dan?
Vem, da vredna je vse slave, vedno me odnese proč.
Znan mi vzrok ni te omame, ki me v temi spremeni,
misli utopične narave imajo neizmerno moč.

NASVETI ZA PISANJE:

Posebno pozornost nameni delu prvega verza, ki se ponavlja. Naj se ne navezuje dosti na predhodne besede in naj deluje kot celota, sicer ti bo težje nadaljevati s pisanjem.

Če pišeš rimane verze, izberi rimo, ki se dovolj pogosto pojavlja.

PESEM V PROZI

Oblikovne značilnosti

Kot je razvidno že iz naslova, je pesem v prozi umetnostno besedilo, napisano v prozi. Rima in ritem zato nimata tako velike vloge kot v pesmih, napisane v verzih.

(povzeto po B. A. Novaku, *Oblike srca*, str 165)

Histeričnost propadanja

Robovi so se vame nekoč zarili preostro, skozi meso, do pljuč, pustili brazgotine na srcu in skrhalo ukradena rebra. Med goltanjem slin so razpenjene kapljice iz toplega, vlažnega požiralnika spolzele do anorganskega roba, mrtvega in hladnega, tujka v drgetajočem telesu.

Nekoč so se robovi vame zarili tako blizu, da sem prenehala govoriti, ker sem sapnik lahko razširila dovolj le za občasne vdihljaje. Ti robovi so se nekoč pomaknili tako blizu da so možgane stisnili skupaj in jih preoblikovali zgostili so jih tako silovito, da iz njih ni prodrla niti misel.

Potem je deževalo in po svobodi dišeča voda je raztopila moje telo, da sem se vpila v prst in izginila v tleh. Za mano so ostali le še robovi, trdi in nepremični, ker se ne morejo širiti nikamor več.

NASVETI ZA PISANJE:

Če imaš težave, najprej napiši pesem v prostih verzih. Nato verze združi v prozno besedilo. Kitice lahko združiš ali pa jih zapišeš v obliki odstavkov.

PESEM S PROSTIMI VERZI

Oblikovne značilnosti

Pesem s prostimi verzi nima določene rime, ritma ali druge oblike.
(povzeto po B. A. Novak, *Oblike srca*, str 176 - 177)

Globina kavne skodelice

Kako globok je lonček kave?

Lonček s potopljenimi ljubezenskimi zaobljubami in vprašanjem,
kdo bo plačal?

Lonček s štirimi dodatnimi porcijami sladkorja,
temelja za brezdelno čakanje?

Lonček, iz katerega se kofein pretaka
v črnilo filozofskih spisov?
Edina zaupanja vredna stalnica,
ki povezuje mojo srednjo šolo s faksom?

Lonček, zaradi katerega je Cankar zatajil svojo mater...
Lonček z globinami veselja,
ki ti za trenutek zapolnijo dušo.

Tisti lonček, ki ga kolegi s faksa mimogrede
popijejo med malico in sploh ne bi opazili, če bi jim kdo zamenjal
sladkor z natrenom.

Takšen lonček, plastičen, študijski,
vsak dan skoraj enak, vreden trideset centov.

Metafora življenja.

Kako globok je?

NASVETI ZA PISANJE:

Pri pesmih s prostimi verzi imata največji pomen ideja in sporočilo. Premisli o tem, kaj bi rad/a povedal/a svetu. Imaš kakšno posebno misel? Ubesedi jo na metaforičen način in jo zapiši v obliki verzov. Če se bojiš, da bo pesem delovala preveč preprosto in nezahtevno, vpelji vanjo določen ritem, metafore ali paralelizem členov (ponavljanje stavčnih figur).

PARODIJA

Parodija je pesem, ki posnema znano literarno delo, vrsto, slog ali avtorja. Tvori komičen učinek, ki nastaja zaradi pretiravanja, uporabe visokih in cenjenih oblik za nizko tematiko.

PRIMER:

Gazela o srčni ljubezni

Mrak se že spustil je nad gozdove, v meni hrepenenje strastno se budi, moje srce si vinca želi.
Jaz ljubim vzvalovano rdečico, ki je kot morje, ko se sonce vanj spusti, moje srce si vinca želi.
V krčmo rad zahajam, kjer bratje so mi vsi tam zbrani, saj skupaj se predajamo omami.
A bolj kot za ljudmi jaz gledam za pijačo, ki me v novega človeka prerodi, moje srce si vinca želi.
Pivski bratci res so družba krasna, saj bonton nam ni ovira, če pijačo kdo pred nami skriva.
Ko zgodaj smo veseli in strahospoštovani, glasno razglušamo svojo srečo med ljudmi, moje srce si vinca želi.
Bratci vidijo moje prikrite vrline, »oženi se!«, vsak mi pravi in na ohcet se povabi.
Pogledam kdaj med družbo zbrano, kjer damam se željno svetijo oči, moje srce si vinca želi.
Pogled ustavi se na krčmarici s petimi križi, postavo kot zeljno glavo in upadlimi lici.
Sama vodi krčmo in klet polno, rada za poroko se dogovori, moje srce si vinca želi.

NASVETI ZA PISANJE:

Bodi previden pri pisanju, saj dobro napisana parodija ne žali avtorja ali dela.

PESEM IZ ŠEPAVCEV

Šepavci oz. holjambi so verzi, ki zaradi posebne naglašenosti spominjajo na šepanje in vzbujajo komičen učinek.

Oblikovne značilnosti

Šepavec ima dvanajst zlogov. V verzu je pet jambov, ki jim sledi trohej.

Poznamo tudi polomljeni holjamb oz. šepavec s polomljenimi kolki. Vsebuje štiri jambe, ki jim sledijo poudarjeni in en nepoudarjen zlog. Metrična shema zlogov je: Metrična shema zlogov je: nepoudarjen – poudarjen – nepoudarjen – poudarjen - nepoudarjen – poudarjen - nepoudarjen – poudarjen - nepoudarjen – poudarjen – poudarjen – nepoudarjen.

Poznan je tudi polomljeni holjamb oz. šepavec s polomljenimi kolki. Vsebuje štiri jambe, ki jim sledijo poudarjeni in en nepoudarjen zlog. Metrična shema zlogov je: nepoudarjen – poudarjen - nepoudarjen – poudarjen - nepoudarjen – poudarjen - nepoudarjen – poudarjen – poudarjen – poudarjen – poudarjen – nepoudarjen.

Pesem je poljubno dolga.

(povzeto po B. A. Novaku, *Oblike srca*, str 265)

PRIMER:

Bambi

Je mlad srnjaček čakal na pomlad. Prvo!
Še ni obvladal svojih mladih nog. Vitkih,
a niso mogle mu koristiti. Padel
je v blato in ves gozd se je smejal padcu!

NASVETI ZA PISANJE:

Razmišljaj o zabavni situaciji, ki se je zgodila tebi ali tvojim prijateljem. Ni potrebno, da je tema povezana s šepanjem ali padanjem. Če ti stopica povzroča težave, jo skiciraj.

KONKRETNA POEZIJA

Konkretna poezija se ne osredotoča na pomen, temveč je usmerjena predvsem na dejanski prikaz besedila.

(povzeto po B. A. Novaku, *Oblike srca*, str 126)

PRIMER:

Shizofrenija – jaz: 1: 0

Mogoče pa tega ne morem.

Zakaj ne morem?

Česa ne morem?

Toda opisati sebe je tako preprosto.

Res?

Zakaj govoriš z mano v dialogu?

Jaz?

Ne, jaz ne.

Jaz?

Odprtost teh vprašajev je ubijalska.

Tudi ti jo sovražiš, vem da jo.

Je tvoja bit vprašaj?

Je?

Mogoče pa.

Mogoče pa vem, kako se opisati.

Le izraziti se ne znam.

In za to potrebuješ mene?

Ja, sebe.

NASVETI ZA PISANJE:

Če te je predstavitev konkretne poezije zmedla ali prestrašila, se nikar ne boj. Bistveno je, da pesem ne izraža sporočila z metaforami, temveč naravnost oz. konkretno. Sporočilo, ki ga izraža, pa nikakor ni nujno, da je smiselno ali logično.

BLUES

Blues je pesem, ki se je razvila v času suženjstva med ameriškimi sužnji. Izraža žalost in trpljenje, a vendar voljo do življenja. Lahko ima preprost, pogovorni slog. (povzeto po B. A. Novaku, *Oblike srca*, str 69)

PRIMER:

Nabiralec bombaža

Sklanjam glavo proč od sonca,
sklanjam dol jo v tla.
In bombažne glave sklanjajo se z mano,
tudi njih vročina je že izmozgala.

Sklanjam glavo proč od sonca,
sklanjam dol jo v tla.
In veter sklanja se z mano,
a vem, da še spremlja ljubezen me Boga.

Sklanjam glavo proč od sonca,
sklanjam dol jo v tla.
A moj pogled še ni ugasnil,
še kdaj mi na ustih nasmeh zaigra.

NASVETI ZA PISANJE:

Lahko si predstavljaš situacijo, v kateri trpi ameriški suženj. Če ti je to težko, uporabi bolj sodobno tematiko in napiši pesem iz stališča poceni delovne sile, ki je izkoriščana tudi v sodobnem času.

RUBAIJE oz. RUBAI

Rubaije (kot jih poimenuje B. A. Novak) se večinoma ukvarjajo z bivanjsko tematiko in minljivostjo, sklep pa je po navadi, da je potrebno uživati življenje.

Oblikovne značilnosti

Rubaije je pesem, sestavljena iz poljubnega števila štirivrstičnih kitic. Verz vsebuje od deset do trinajst zlogov. Rime so a, a, b, a - c, c, d, c - e, e, f, e...

(povzeto po B. A. Novak, *Oblike srca*, str 212)

PRIMER:

Živahnost pozimi

Je veter že raznesel pisane liste,
na oskubljenih vejah pa pustil le tiste,
ki so sivi in rjavi, strašno stari
in čas je zime, podobne, a nikdar iste.

So dekleta se odela v šale,
izrezov ni in vse so že oddale
se v kakšno navadno razmerje z navadnežem,
in le redke bi se v snegu še igrale.

A čeprav se zdi, svet vendar ni tako zaspan,
da te ne bi še zamikalo pasti vanj.
Ne čakaj na pomlad in sam se prebudi,
ker marsikdo še vedno zdaj uživa dan.

NASVETI ZA PISANJE:

Že na začetku dobro premisli o misli, ki jo želiš izraziti. Najbolj zapomnljiv verz kitice je zadnji, zato bodi nanj še posebej pozoren/a.

EPIGRAM

Epigram je zbadljiva pesniška oblika, ki se nanaša na osebo in se ji posmehuje. Nima določene oblike.

(povzeto po B. A. Novaku, *Oblike srca*, str 88)

PRIMER:

Epigram nase

Kdo je ta,
ki misli, da pisati zna,
in pamet soli
ljudem vseh zvrsti?
Naj raje pred svojim pragom pomete
in manj bedarij pri logiki naplete!

NASVETI ZA PISANJE:

Zdaj imaš priložnost, da izraziš svojo jezo na neko osebo nenasilno, na papirju. Daj si duška, a ko boš končal/a, nikar ne vztrajaj pri zmerjanju izbrane osebe.

EPISTOLA

Epistola je pismo, napisano v obliki pesmi. Tematika je večinoma ljubezenska, oblika pa ni določena.

(povzeto po B. A. Novak, *Oblike srca*, str 89)

PRIMER:

Od neseznanjene z nemodernostjo pisem

Namesto pozdrava ti pošljem objem,
namesto objema poljub.

Ker te prevečkrat pozdravim in preredko objamem, in vem
da nama od objema poljub bolj je ljub.

Saj bi te vprašala, kako mater tvoja,
saj bi te vprašala, kako gre očetu,
a za takšna vprašanja sem že preveč tvoja,
za takšna vprašanja premalo je časa na svetu.

Namesto, da pišem ti, kako zdaj mi gre,
kako družina je, hiša in polje,
rečem le, dokaj dobro mi gre,
a s tabo bilo bi mi boljše.

Namesto, da bi se poslovila
s trumo besed in z bliščem,
sem ti poljub nekje v kuverti skrila,
in oblubo, da kmalu te obiščem.

NASVETI ZA PISANJE:

Če obstaja nekdo, ki ti je všeč, se predstavljaljaj, kot da pišeš tej osebi. Poskušaj izraziti, kaj čutiš do nje, uporabi kakšne primere in okrasne pridevnike ...

Če ne veš, komu pisati, si lahko osebo tudi zamisliš. Poskušaj se vživeti v čas brez telefonov in interneta, ko so bila pisma izredno pomembna za pretok informacij, njihova pot pa je trajala precej dolgo.

LIKOVNA PESEM

Likovna pesem je besedilo, pri katerem ima forma izredno vlogo. Pesem se s svojo vizualno obliko nanaša na vsebino.

(povzeto po B. A. Novaku, Oblike srca, str 133)

PRIMER:

Nasmešek

Zdaj
se nasmehni
nekomu.

Spet
se nasmehni
nekomu.

Kajti kdaj
pa kdaj
se lahko razširi
ta smehljaj

te razveseli.
se razširi,
na lica ljudi,

NASVETI ZA PISANJE:

Naj tema, ki si jo izbereš, ne bo preveč abstraktna. Raje piši o čem preprostem, kar bo lažje upodobiti. Če se odločiš za abstraktno temo, pa si lahko pomagaš s kakšnim simbolom. Bodi previden, saj se pri pesmi v elektronski obliki lahko forma izgubi.

STANCA

Oblikovne značilnosti

Stanca je sestavljena iz osemvrstičnih kitic, ki se prav tako imenujejo stance. Rima je a, b, a, b, a, b, c, c. Število kitic ni določeno. Verz je jambski enajsterec . (povzeto po B. A. Novak, *Oblike srca*, str 261)

PRIMER:

Sončenje na pesku peščene ure

Včasih vstanem s postelje prezgodaj
da tista sem, ki jutro sme zbuditi,
ker čas je drag, a vendar ni na prodaj,
najbolj, ko ni potrebno ga deliti.
V oblake včasih se zazrem od zgoraj,
v vrhah, ki z zlatom so obliti.
Mogoče pa denar ne vlada svetu
in to je čas v svojem naglem letu.

Zrem včasih kar tako v kazalce ure,
računam kdaj sekunde preostanka,
čeprav vem, ne podaljšam procedure
in ta, kdor šteje, slej ko prej nasanka.
Pogosto gledam v obličje Mure,
odnesla je vprašaj glede obstanka.
Ker dobro ni, če stalno preišljuješ,
in živi raje, ko skoz' dan potuješ.

NASVETI ZA PISANJE:

Izberi rimo, ki ti omogoča uporabo številnih besed. Še posebej se posveti zadnjima verzoma kitice, saj imata največji pomen.

6. VIRI IN LITERATURA

PISNI VIRI:

- NOVAK, Boris A. (1997): Oblike srca. Ljubljana. Modrijan.
- KOMPARE, Alenka (2006): Uvod v psihologijo. Ljubljana. DZS

ELEKTRONSKI VIRI:

- https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=5&cad=rja&ved=0CEQQFjAE&url=http%3A%2F%2Fwww.zrss.si%2Fdoc%2F241011090152_slo_cankarjevo_2009_10_porocilo.doc&ei=2D0IUcKkBMHJtAboioCYBA&usg=AFQjCNFM1Vuh8Rif8qjs0uus20tjIykOsQ&sig2=hOYMMN6R5mwyKfzmtxhRnQ&bvm=bv.41524429,bs.1,d.Yms (Zavod Republike Slovenije za šolstvo, 21. 1. 2013)
- http://www.stat.si/preb_rojstva.asp (Statistični urad Republike Slovenije, 21. 1. 2013)
- http://www.pesem.si/a/objava/prikaz/64312/tankagrbasta_vrba (23. 1. 2013)
- http://www.pesem.si/a/objava/prikaz/43725/o_haikuju_-_5_del (23. 1. 2013)
- <http://www.youtube.com/watch?v=YGRO05WcNDk> (23. 1. 2013)
- <http://www.youtube.com/watch?v=ZtIW2r1EalM> (23. 1. 2013)
- <http://www.youtube.com/watch?v=wygy721nzRc> (23. 1. 2013)